

KATEHIZACIJA U ŽUPNIM ZAJEDNICAMA DANAS

Lush Gjerji

Ovaj naslov traži od nas jasnoću s obzirom na katehizaciju i na župnu zajednicu u današnjim uvjetima. Nekada je katehizacija bila više usmjerena prema učenju vjerskih istina, prema intelektu, dok se zapostavljalo iskustvo, doživljaj, a danas se na sreću kateheza više definira kao odgoj u vjeri ili odgoj vjere; time se onda zahvaća cjela ličnost, a to postavlja pred nas mnoga pitanja, kao što je pitanje sadržaja, programa, metoda itd, što zapravo znači ovo: kako da se dođe do procesa *integriranja vjere u život po vjeri*, koji je ujedno glavni i temeljni cilj katehizacije mladih danas.

Recimo odmah na početku da je katehizacija nužan i normalan način izražavanja vjere vjerskih zajednica koje riječima, životom, svjedočenjem, dakle na različite načine, žive i prenose vjeru na nove i mlade članove svojih zajednica. Važno mjesto u katehizaciji ima svakako kateheta ili katehista, kao svjedok vjere a ne samo kao prenosilac vjere, kao da bi to bila neka pučka profesija, kao da se njih samih to ne tiče. „Svjedočanstvo životom postalo je više nego ikad bitan preduvjet osnovne uspješnosti propovijedanja” (EN 76). „Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke nego učitelje, ili ako sluša učitelje, sluša ih zato što su svjedoci” (EN 41).

ŽUPNA ZAJEDNICA DANAS

Što to zapravo znači u današnjim uvjetima života i rada? Geto, obrana od anonimnosti, traženje nekog životnog prostora gdje imam ne-

ko „mjesto pod suncem”, svoje ime i prezime, gdje me više ili manje poznaju i prihvaćaju svi (to je fenomenološki, ljudski pogled na župnu zajednicu). Ili sudjelovanje u nekim zajedničkim djelatnostima, u pomaganju siromasima i starcima, u pjevanju, organiziranju priredaba, blagdana, izleta, igre itd. Ili mjesto susreta, druženja, zajedništva s Bogom, preko Crkve i u Crkvi. Nekad su župu određivali: 1) teritorij, 2) narod, 3) pastir (dušobrižnik), 4) hram (crkva), ali takvih župa, kompaktnih kršćanskih sredina gotovo da nema više, gdje je „u prvom planu raspodjela prava i jurisdikcija nad narodom koji se treba pokoravati postavljenom župniku” (dr. Milan Šimunović, *Pastoralni vidici novog zakonika s osobitim osvrtom na župnu zajednicu*, „Svesci”, br. 51/83, str. 66). Već koncilski dokumenti, a i Novi crkveni zakonik govori o župi kao *zajednici Kristovih vjernika*, kao druženju i zajedništvu ljudi koji vjeruju i time žive Boga, Boga i Crkvu uprisutnjuju u određenom prostoru i vremenu. Težište je stavljeno na vjeru u Krista (christifideles), na liturgijska okupljanja (život s Bogom preko Crkve), na mjesta okupljanja i na teritorij, ne više s naglaskom na jurisdikciju, nego više na teritorij kao misijsko područje, kao zadatak ne samo svećenika nego cijele zajednice.

Jasno je svima: nova vremena postavljaju pred ljude, pred društvo, pa prema tome i pred Crkvu, pred župnu zajednicu nove probleme, nove zahtjeve, nove vrednote, nove opasnosti, ali i nove mogućnosti. Zajednica vjernika koja

nije u stanju rasti, biti spremna i u novim okolnostima i vremenima živjeti, koja nije u stanju prihvaćati i odgajati u vjeri nove članove, osuđena je na starenje, na stagnaciju, na obrambene mehanizme i najzad i na propast. Najbolji način da se župna zajednica razvija, mjeri s vremenom, jest upravo katehizacija, a posebno katehizacija mladih, jer mladi su na neki način termometar vremena i situacija u kojima živimo, vrednota i opasnosti, preispitivanja, izazova Crkvi za veće angažiranje oko čovjeka, konkretnog čovjeka koji traži, koji se ne snalazi najbolje u tolikim novostima (npr. naši ljudi, posebno mladi, u novom svjetlu, izvan domovine, kao što je vaša situacija), koji se bori i nada boljem svijetu, koji strahuje za sebe i za druge, za sudbinu čovječanstva, koji trpi i čeka spasenje.

Danas katehizacija mladih znači u prvom redu rast i odgoj u vjeri, uvođenje u život s Bogom, s bratom čovjekom, i to u Crkvi i preko Crkve, uvođenje u zajednicu vjernika ili u župnu zajednicu, koja uz razne probleme i poteškoće, slabosti i propuste na neki način živi, pa time i svjedoči – govori što znači danas vjerovati, biti član župne zajednice, predstavlja neki model „novoga čovjeka”. Školska katehizacija ili vjeronauk bio je više u obliku predavanja, pouka, ideja, misli, kršćanskih principa, a ne života, dok je župna katehizacija izraz života, zajednice, briga i dužnost svih članova oko odgoja u vjeri mladih članova koji dolaze (to je eklezijska dimenzija župne kateheze).

KATEHEZA – ZADATAK CIJELE ZAJEDNICE

Mnogi se danas pitaju: Kako je to moguće? Svaka katehizacija ima za osnovni cilj rast pojedinaca u vjeri, a zajednica vjere jest župna zajednica, pa zato cijela zajednica treba voditi brigu oko katehizacije, a ne delegirati službenoj Crkvi, svećeniku, sestri, nekom institutu, školi odgoj u vjeri. „Treba reći da je tzv. 'kleričko' shvaćanje pastoralnog djelovanja Crkve koja se počinje stvarati već od 4. stoljeća, pa preko srednjeg vijeka do Prvog vatikanskog sabora, bilo prilično prisutno u starom Kodeksu” (M. Šimunović, *nav. članak*, str. 65), a ja kažem – na žalost, ne samo u starom Kodeksu nego i u mentalitetu nas, crkvenih ljudi, pa prema tome i kod naših vjernika, koje sad na sreću nazivamo „narod Božji”).

Da bi se to postiglo, valja mnogo raditi oko

osposobljavanja cijele zajednice za prenošenje vjere novim generacijama. Jedino ćemo tako doći do onoga što danas nazivamo *vjerski ambijent ili vjerska sredina*, gdje žive kršćani, vjernici, braća koja pomažu jedni drugima u svemu, gdje se vjera prenosi, postaje život svakidašnjice. Ako se vjeronauk shvaća kao vjerski odgoj ili rast u vjeri, onda zahvaća sve članove župne zajednice, jer nitko ne može reći: imam ili živim svoju vjeru pa, prema tome, ne trebam dalje rasti niti se razvijati u vjeri.

Ovdje valja dobro razlikovati dva načina pripadanja vjerskoj odnosno župnoj zajednici ili ambijentu:

a) *institucionalna pripadnost*

b) *stvarna ili životna pripadnost.*

Crkva je i jedno i drugo, institucija, organizacija, ali i „zajednica Kristovih vjernika u partikularnoj Crkvi” kako novi crkveni zakonik definira župnu zajednicu (vidi *kan. 515*), iako se mladima danas ne sviđa puna institucionalna ili hijerarhijska Crkva, nego žele biti samo članovi neformalne, stvarne i životne Crkve. Katehizacija valja mlade osposobljavati i za jedno i za drugo, i to ovim putem: preko institucionalne Crkve stvara se stvarna Crkva, kao zajednica Kristovih vjernika, kao „mjesto doživljavanja susreta s Kristom, mjesto proživljavanja vjere” (Bono Z. Šagi, *Traganje za novom crkvenom praksom*, KS, 1983, str. 204). Zato je i te kako potrebno kod svih vjernika, posebno kod mladih, *iskustveno* (doživljajno) i *spoznajno* (razumski) izgraditi pojam Crkve kao zajednice Kristovih učenika koja se okuplja oko Krista, posebno preko liturgijskih slavija (euharistije) pod vodstvom pastira.

Pripadnost Crkvi, zajednici, ima i neke vanjske znakove, ali bitna i temeljna oznaka jest *LJUBAV*, jer je Krist sam rekao: Ljubite se međusobno kao što sam ja vas ljubio... (Iv 15, 12), po tome će svijet znati da ste moji učenici. Ljubav se izražava dubokim *jedinstvom–zajedništvom*, kao što je rekao Isus: da svi budu jedno (usp. Iv 17,22) i to ne samo međusobno nego i s Bogom: jedno, kao što si Ti, Oče, u meni i ja u Tebi. Odgoj u vjeri teži bitno za *rastom u ljubavi i rastom u zajedništvu*, a to traži od svih stalnu i potpunu promjenu, obraćenje. Bitno jedno međusobno, biti u zajedništvu s Bogom, po principu tijela, kako nam dobro predlaže apostol Pavao, naći samoga sebe, u tom tijelu, božansko-ljudskom organizmu, naći Boga, tj. smisao i sadržaj života, to je velika

stvar. A kad čovjek nađe sebe, radost i sreću, mir i sigurnost, mora se okrenuti prema drugima, dijeliti s drugim ljudima iskustvo života, punine, i time drugi nisu više stranci, nepoznati, samo ljudi, nego postaju naši bližnji, naša braća i sestre. Jasno, to iziskuje od svih izvjesne napore, zrelost, angažiranost, ali ne više kao plod nekog pastoralno-katehetskog plana, kao „misiiju”, kao što mnogi ne žive po vjeri, nemaju vjere, ne dolaze u crkvu, na vjerske susrete, katehizaciju, pa sad razmišljamo što bi trebalo učiniti za njih. Pitanje je naopako postavljeno, u pitanju smo mi koji vjerujemo, koji pripadamo Crkvi, barem institucionalno..., koji radimo oko toga da i drugi žive po vjeri..., ali malo imamo od takvog „posla” ili profesije, malo živimo ono što drugima naviještamo. Živjeti Boga, tj. ljubiti ga, biti s njime, i biti pasivan, nekreativan, to nije moguće jer će nas on „gurati” u svaki-danšnicu, jer ćemo zahvaćeni Bogom „morati” naviještati drugima čudesa Gospodnja koja se danas događaju u nama i među nama.

Uzmimo primjer iz Evanđelja, iz života Kristova, susret između Isusa i grešne Samarijanke. U tom susretu jedna činjenica iznenađuje: Isusovi učenici odoše u grad kupiti hrane (vidi Iv 4,8). Oni su izvršili svoju dužnost, ali ništa više. Imali su prilike da se putem i u gradu susretnu s ljudima u životnim situacijama, ali ovaj put te prilike nisu znali iskoristiti. Nisu nikoga pozvali da dođe k Isusu, nisu svjedočili, a bili su s Isusom već godinama. Samarijanka je imala s Isusom samo jedan susret, ali je u tom susretu istinski doživjela sebe, svoj život i šansu koju joj je dao Isus. I pošla je u grad, ali ne po dužnosti, nego potaknuta Isusom, bogata iskustvom prijateljstva, opraštanja i ljubavi i naviještala je drugima Isusa, pozivala ih da dođu k njemu, oduševljeno je govorila o Isusu. Nije to bio tek tako prazan govor, parafraziranje, neka mudrost ili filozofija, nego govor iskustva, sasvim konkretan i razumljiv za sve slušatelje. Govorila im je: „Kazao mi je sve što sam učinila!”, a to su bili njezini promašaji, teški grijesi i životna lutanja. Taj susret ona ne „drži za sebe”, već poziva i druge da iskuse i dožive ono što je ona doživjela s Isusom. I nije ostalo bez rezultata, kako nam govori Evanđelje (o tome šire vidi: Lush Gjergji, *Život je naš hvala i oprosti*, KS, 1984, str. 30–35).

Temeljno pitanje našeg života, zvanja i poslanja, životnog stava prema sebi, prema drugima, prema Bogu jest ovo: Živjeti iz obaveza,

pravila, dužnosti, pa prema tome činiti sve iz obaveza, dužnosti, po „profesiji”, radi drugih, što liči na farizejštinu, ili potaknuti Bogom, radi poslanja, života, iskustva s njime i s našim zajednicama, jer se drukčije ne može, jer život nam je darovan i želimo ga dijeliti s drugima!? Učenici su učinili ono što je Isus od njih tražio, pošli su u grad i kupili hrane, ali to putovanje nisu iskoristili za nešto drugo, veće, bolje, dublje, nego su samo slijepo obavili svoju dužnost. Isus nije zadovoljan svojim učenicima i na fini način to daje do znanja, neće jesti njihove hrane, a učenici još mnogo toga ne razumiju, pa ni taj Isusov gest. Učenici su iznenađeni, čak se stide što njihov Učitelj razgovara s jednom Samarijankom, koja je čak pokvarena žena, na glasu po grešnom životu, ali su postidjeni njezinom vjerom, odvažnošću, poletom, ljubavlju, poslanjem za druge, sigurnošću i porukom koja izvire iz dubine bića, iz života.

Što god učinili za naše ljude, za naše vjernike, za naše mlade, za našu katehizaciju, ako to nije odraz našeg osobnog iskustva i života s Bogom, susreta, zajedništva s njime, nije i neće od toga biti ništa. Ako ne možemo reći: ljudi moji, ja sam s Bogom, u Bogu našao sebe, sve ono što ni sam, niti drugi ljudi, slični ili bolji od mene nisu mi mogli dati, ja sam se promijenio, barem „milimetarski”, idem naprijed, znam da sam na sigurnom putu i tko me vodi, pa onda dođi(te) i da zajedno živimo ovo iskustvo, naš poziv bit će prazan, bez odaziva.

Ako ovim kriterijima podvrgnemo katehizaciju, osim mnogih drugih složenih okolnosti i slabosti, jedno je sigurno: nemamo dovoljno uspjeha jer premalo živimo, pa prema tome i premalo radimo za Boga, a možda previše za sebe, za druge.

KOJE SU OPASNOSTI DANAS ZA ŽUPNU ZAJEDNICU?

1. Zatvaranje u svoju sredinu ili malu grupu, time se onda stvara osjećaj ugroženosti, pa i osjećaj žrtve, a ponekad žive kao žrtve, u stalnoj napetosti, grču, time nikomu ništa ne svjedoče. Mislim da je ta opasnost aktualna upravo kod naših ljudi u urbanim sredinama, posebno onih koji rade izvan domovine jer se osjećaju ugroženima u svim sferama života, kao npr. u kulturi, jeziku, tradiciji, vjeri...

2. *Preveliko povjerenje u takozvanu savršenu organizaciju*, od koje se sve očekuje, kao ne-

ka vrsta „menadžerstva”, koja se najviše uzdaje u akcionizam. Tu onda nije više važna osoba, nego struktura, stvara se, rekao bih, neka „posve ljudska crkva” (vidi Massimo Giusetti, *Comunita cristiana e comunione ecclesiale*, Elle Di Ci, 1979, str. 8).

3. *Nemoć pred svijetom*, kao da je sve propalo, negativistički stav prema svijetu, a time i prema čovjeku, pa i prema Bogu, Stvoritelju i Spasitelju. Ništa se tu više ne može (pa niti Bog, često čujemo slične prigovore, kao da je Bog zaboravio dvadeseto stoljeće, nas danas, kao da je digao ruke i predao se, a onda ostaje još jedna mogućnost: Spasi dušu svoju (posve individualistička slika spasenja) (o tome šire vidi: L. Gjergji, *Život je naš hvala i oprost*, KS 1984, str. 12–15).

4. *Spontana Crkva ili neformalna Crkva*, bez nekih struktura, bez hijerarhije, nego samo spontane grupe, okupljeni oko nekih zajedničkih interesa ili osoba, kao što je npr. samo socijalni angažman (o tome vidi M. Giusetti, *nav. dj.*, str. 7–9).

Bitno je za Crkvu, pa prema tome i župnu zajednicu ovo: ona je zajedništvo s Bogom i s ljudima, i to dinamičko zajedništvo gdje je Krist glava, a mi udovi toga tijela. To je uostalom i poruka sv. Pavla, posebno u Prvoj poslanici Korinćanima i 1. Rimljanima, kao i nauk crkvene tradicije i Drugog vatikanskog sabora (vidi posebno *Lumen Gentium*, br. 7).

Na kraju recimo nekoliko riječi i o katehizaciji, kao odgoju u vjeri, koji ima neki program prilagođen dobi, mjestu, kulturi, prilikama, da bi se kod katehiziranih, u ovom slučaju kod mladih, došlo do „stvaranja vjerskoga čovjeka”, do *vjerskih stavova*. Preko katehizacije danas se kršćanstvo utjelovljuje u razne narode, kulture, sredine, posebno procesom inkulturacije ili akulturacije (o tome šire vidi: Luigi Olgiati, *La chatechesi e la parrocchia, chiesa locale*, Elle Di Ci, 1979, str. 5–10). Ono što vrijedi za

sve ljude i sva vremena, katehizacija utjelovljuje *za sada i ovdje*. Ovo novo utjelovljenje Božje riječi u određenu sredinu, kulturu, tj. kad postaje jedna struktura povijesne misli, tada možemo reći da se dogodilo „*plantatio ecclesiae*” (*sađenje Crkve*): Crkva postaje mjesna Crkva” (L. Olgiati, *nav. dj.*, str. 9).

Da katehizacija prelazi preko zajednice, živi se u zajednicama, svjedoči i cijelo Evanđelje, jer kao što ne postoji evanđelje koje je izašlo izravno iz „ustiju Kristovih”, nego imamo Evanđelje ili katehezu nekih prvih kršćanskih zajednica, u kojima je „radosna vijest Kristova bila primljena, sačuvana, razmatrana, proživljena, formulirana; time želimo reći da je zajednica bitna za evanđelje, za katehizaciju” (L. Olgiati, *nav. dj.*, str. 16).

Ali time se ne želi reći da je župna zajednica na neki način „*škrinja kršćanskih istina*” koje grčevito čuva, nego da katehizacija treba biti uvijek iznova *premišljena i obnovljena* (L. Olgiati, *nav. dj.*, vidi str. 16. i dalje). Zato svaka župna zajednica, kao specifična i konkretna zajednica Kristovih učenika, treba u sebi dobro „probaviti” i živjeti svoju vjeru, a time će se na najbolji način pripremati za prenošenje poruke spasenja na mlade generacije.

* * *

* * *

Katehizacija je dakle svima izvorni izazov: i u odnosu na Boga i u odnosu na vrijeme, sredinu, ljude s kojima živimo i kojima želimo svoju vjeru svjedočiti, stavljati im na raspolaganje, i kao takva ona od svih traži maksimalan angažman, veliku odgovornost, zrelost, vjernost Bogu i čovjeku, koja nije laka ni za koga.